

تفتیش اماکن و کشف آلات و ادوات جرم

مؤلف:

زربانو حسنی

سرشناسه: حسنی، زربانو، ۱۳۵۶ -

عنوان و نام پدیدآور: تفتیش اماکن و کشف آلات و ادوات جرم/ مولف زربانو حسنی.

مشخصات نشر: تهران: فروش، ۱۳۹۶.

مشخصات ظاهری: ۱۲۳ ص.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۸۱۴-۳۰-۶

وضعیت فهرست نویسی: فیا

موضوع: جرم یابی - قوانین و مقررات - ایران

رده بندی کنگره: ۱۳۹۶ ۷۵۷/ح/۴۶۳۶ KMH

رده بندی دیویی: ۳۴۲/۳

شماره کتابشناسی ملی: ۴۷۴۴۲۸۵

کتاب تفتیش اماکن و کشف آلات و ادوات جرم

زربانو حسنی

ناظر فنی: صدیقه طلایی

صفحه آرا: معین دلاوری

طراح جلد: علی عشقی

نوبت چاپ: اول - بهار ۱۳۹۶

شمارگان: ۱۰۰۰ جلد

قیمت: ۱۰۰۰۰۰ ریال

کلیه حقوق چاپ و نشر مخصوص و محفوظ ناشر است.

آدرس: تهران - میدان انقلاب اسلامی - خیابان کارگر شمالی بالاتر از نصرت - پلاک ۱۱۴۶

تلفن: ۶۶۵۶۹۸۹۱ و ۶۶۹۳۱۶۶۹ دورنگار: ۸۹۷۸۴۵۵۸

وب سایت: www.hamyari.in

فهرست مطالب

۸	 مقدمه
بخش اول: تعریف تفتیش، تفتیش در اسلام و اسناد ملی و بین المللی، انواع تفتیش و اسباب آن	
۱۱	
۱۲	 مبحث اول: تعریف تفتیش
۱۳	 مبحث دوم: تفتیش
۱۴	 گفتار اول: نظر فقهاء امامیه درباره دفاع از حریم خصوصی
۱۵	 گفتار دوم: نظر فقهای سایر مذاهب اسلامی درباره دفاع از حریم خصوصی
۱۶	 مبحث سوم: تفتیش در اسناد ملی و بین المللی
۱۶	 گفتار اول: اعلامیه جهانی حقوق بشر
۱۷	 گفتار دوم: موافقت نامه اروپایی حقوق بشر
۱۷	 گفتار سوم: اعلامیه حقوق بشر و شهروندان فرانسه
۱۷	 گفتار چهارم: کنگره حقوق دانان (استکهلم)
۱۹	 گفتار پنجم: اعلامیه اسلامی حقوق بشر
۱۹	 مبحث چهارم: انواع تفتیش
۱۹	 گفتار اول: تفتیش کیفری
۲۰	 گفتار دوم: تفتیش غیر کیفری
۲۱	 مبحث پنجم: سبب تفتیش
۲۱	 گفتار اول: وقوع جرم
۲۳	 گفتار دوم: شناسایی و دستگیری متهم
۲۳	 گفتار سوم: کشف اسباب، آلات و دلایل جرم
۳۰	بخش دوم: موضوع تفتیش
۳۱	 مبحث اول: تفتیش و بازرسی منازل
۳۳	 گفتار اول: ضبط اشیا
۳۴	 ضبط اشیا در حقوق فرانسه
۳۶	 گفتار دوم: استرداد اشیا ضبط شده
۳۹	 گفتار سوم: مصونیت اماکن و منازل مأمورین سیاسی
۴۱	 مبحث دوم: تفتیش اماکن عمومی
۴۵	 مبحث سوم: تفتیش اشخاص
۴۶	 مبحث چهارم: تفتیش وسایط نقلیه

۴۸	مبحث پنجم: تفتیش دفاتر و کلای دادگستری
۵۰	مبحث ششم: تفتیش مراسلات و مکالمات تلفنی
۵۰	گفتار اول: تفتیش مراسلات و مکالمات تلفنی در حقوق ایران
۵۴	گفتار دوم: تفتیش مراسلات و مکالمات تلفنی (شنودهای قضایی) در حقوق فرانسه
۵۷	مبحث هفتم: تفتیش داده‌ها و سامانه‌های رایانه‌ای و مخابراتی
۵۹	بخش سوم: مقامات صلاحیت دار جهت تفتیش و اختیارات آن‌ها
۶۰	مبحث اول: مقامات صلاحیت دار جهت تفتیش در قانون ایران
۶۰	گفتار اول: تفتیش و بازرسی توسط ضابطین دادگستری
۷۴	گفتار دوم: تفتیش و بازرسی توسط مقامات قضایی
۷۹	مبحث دوم: مقامات صلاحیت دار جهت تفتیش در قانون فرانسه
۷۹	گفتار اول: تفتیش و بازرسی توسط پلیس قضایی
۹۱	گفتار دوم: تفتیش و بازرسی توسط مقامات قضایی در حقوق فرانسه
۹۵	مبحث سوم: نیابت در تفتیش
۹۸	گفتار اول: اشکال نیابت قضایی
۱۰۱	گفتار دوم: اجرای نیابت قضایی
۱۰۴	بخش چهارم: ضوابط لازم الرعایه در تفتیش و ضمانت اجرای عدم رعایت آن
۱۰۵	مبحث اول: ضوابط لازم الرعایه در تفتیش
۱۰۵	گفتار اول: مقررات ناظر بر تفتیش مکالمات تلفنی و مراسلات
۱۰۸	گفتار دوم: مقررات ناظر بر بازرسی از منزل
۱۱۱	مبحث دوم: ضمانت اجرای عدم رعایت مقررات ناظر بر تفتیش
۱۱۱	گفتار اول: بطلان
۱۱۷	گفتار دوم: ضمانت اجرای غیر از بطلان
۱۲۱	منابع و مآخذ

مقدمه

حقوق شهروندان در حریم خصوصی آنان مهم‌ترین مصادیق حقوق بشر شناخته شده و در مبانی فقهی و دینی و اسناد بین‌المللی و به طور کلی در نظام‌های حقوقی اغلب کشورهای جهان و اعلامیه‌های جهانی حقوق بشر به رسمیت شناخته شده است و احترام به ارزش‌های انسانی و حفظ و اعتلای کرامت انسانی و رعایت حقوق عمومی همراه با تامین آسایش و امنیت افراد از اصولی است که مورد تاکید قوانین اساسی کشورها و مبانی حقوق بشر قرار گرفته است. اصل احترام به حقوق بشر مشخصه دوران نوین تحول جامعه جهانی است که امروز اکثر قریب به اتفاق کشورها آن را پذیرفته‌اند.

در واقع مقام انسان و کرامت انسانی و حقوق و آزادی انسان‌ها از دیرباز مورد توجه قرار گرفته و بر رعایت آن تاکید شده است. در قرآن کریم در آیات و سوره‌های متعدد حریم خصوصی افراد محترم شمرده شده است. افراد از تجسس در آن و تعرض نسبت به آن شدیداً منع گردیده‌اند. شریعت اسلام دفاع از حریم خصوصی را نه تنها حق افراد بلکه تکلیف آن‌ها می‌داند. لذا هرگاه این دفاع منجر به قتل یا صدمه و یا خسارتی شود مدافع از هر گونه مسوولیتی مبرا می‌باشد.

انسان‌ها همواره بر آنند که بتوانند فارغ از ترس، بازن مال و ناموس خود و با خیال آسوده و در آرامش و امنیت زندگی نمایند. همه افراد بشر برای رسیدن به این آرامش و دوری جستن از مخاطرات و مصونیت از آسیب‌هایی که حریم خصوصی‌شان را تهدید می‌کند، همواره تلاش می‌نمایند. این تلاش‌ها و مبارزات بود که منجر به تدوین اعلامیه‌های جهانی حقوق بشر و تشکیل سازمان‌های بین‌المللی برای دفاع از حقوق بشر شده است.

امروزه بسیاری از اصول اساسی حقوق بشر و حقوق شهروندی از بدیهیات حقوق شناخته شده است؛ لذا دولت‌ها و قدرت‌های جهانی نمی‌توانند به آسانی این حقوق را نادیده بگیرند و به بهانه‌های مختلف به حقوق شهروندی تعرض نمایند.

ایجاد امنیت و آرامش در جامعه از مهم‌ترین حقوق شهروندان می‌باشد که قدرت عمومی که از آن به دولت تعبیر می‌شود، از طریق به کیفر رسانیدن بزهکاران یا اعمال تدابیر تامینی و

تربیتی درباره آن، این امر را به عهده دارد. برای اجتناب از سوء استفاده احتمالی قدرت عمومی از یک سو و رعایت اصل بی‌گناهی متهم و پیشگیری از اشتباهات قضایی از سوی دیگر، بین مرحله ارتکاب جرم و اعمال مجازات، اقامه دعوا بر متهم و رسیدگی کیفری در معنای وسیع آن امر ضروری است. صیانت جامعه فقط با وضع مجازات برای اعمالی که جرم محسوب می‌شود، تضمین نمی‌گردد. علاوه بر آن، قانون‌گذار باید در صدد وضع مقرراتی برآید که امکان کشف جرم و تعقیب متهم و تسریع در اجرای کیفر را در مورد جرم فراهم سازد. با وجود این دفاع از منافع جامعه نباید متعجبانه نادیده گرفتن حقوق متهمان گردد. از این رو، مقررات آیین دادرسی کیفری باید به گونه‌ای تنظیم شود که علاوه بر رعایت حقوق جامعه، حقوق متهمان نیز رعایت گردد.

این کتاب، از چهار بخش جداگانه تحت عناوین ذیل تشکیل شده است:

بخش اول: تعریف تفتیش، تفتیش در اسلام و اسناد ملی و بین‌المللی، انواع تفتیش و اسباب آن؛

بخش دوم: موضوع تفتیش؛

بخش سوم: مقامات صلاحیت‌دار جهت تفتیش و اختیارات آنها؛

بخش چهارم: ضوابط لازم الرعایه در خصوص تفتیش و ضمانت اجرای عدم رعایت آن.

بخش اول از پنج مبحث تشکیل شده است که در مبحث اول به مفاهیم و تعاریف اختصاصی می‌پردازیم. مبحث دوم طی دو گفتار به نظر فقهای امامیه و فقهای سایر مذاهب اسلامی در مورد حریم خصوصی و دفاع از آن و نیز سابقه تفتیش در اسلام پرداخته است. در مبحث سوم تفتیش را در اسناد بین‌المللی مورد بررسی قرار می‌دهیم و طی پنج گفتار به بحث و بررسی این موضوع در اعلامیه جهانی حقوق بشر، موافقت‌نامه اروپایی حقوق بشر، اعلامیه حقوق بشر و شهروند فرانسه، کنگره حقوق‌دانان (استکهلم) و اعلامیه اسلامی حقوق بشر می‌پردازیم. مبحث چهارم به انواع تفتیش اختصاص یافته است و در دو گفتار تفتیش پیشگیرانه و اداری و تفاوت آن دو را بررسی می‌کنیم. در مبحث پنجم به سبب تفتیش می‌پردازیم و طی سه گفتار خواهیم دید که وقوع جرم تعقیب متهم و کشف و جمع‌آوری آلات و ادوات جرم از

اسباب تفتیش می‌باشد و مجوز صدور دستور تفتیش است. در گفتار سوم به چگونگی کشف و جمع‌آوری آلات و ادوات جرم می‌پردازیم و تعریفی از صحنه جرم ارائه می‌دهیم و خواهیم گفت که چگونه باید به حفظ صحنه جرم پرداخت؛ نتایج حفظ صحنه جرم چیست؟ همچنین شیوه‌های جمع‌آوری ادله جرم را بررسی می‌کنیم.

در بخش دوم، موضوع تفتیش را بررسی می‌کنیم و طی شش مبحث جداگانه در مورد تفتیش منازل، اماکن عمومی، اشخاص، وسایط نقلیه، دفاتر وکلای دادگستری و تفتیش مراسلات و مکاتبات تلفنی بحث می‌کنیم. در تفتیش منازل به ضبط اشیاء و استرداد اشیاء و نیز مصونیت اماکن و منزلت‌ها و زمین سیاسی نیز پرداخته‌ایم.

بخش سوم، به بررسی مقامات صلاحیت‌دار جهت تفتیش و اختیارات آن‌ها اختصاص یافته است. این بخش از سه بحث تشکیل شده است. در مبحث اول مقامات صلاحیت‌دار جهت تفتیش در حقوق ایران بحث شده است. گفتار اول این مبحث به تفتیش و بازرسی توسط ضابطین دادگستری و نحوه عملکرد آن‌ها در جرائم مشهود و غیرمشهود اختصاص دارد. گفتار دوم به تفتیش و بازرسی توسط مقامات قضایی و نحوه عملکرد مقامات تحقیق و سایر مقامات قضایی در حفظ و جمع‌آوری ادله جرم پرداخته است. بحث دوم این بخش مقامات صلاحیت‌دار جهت تفتیش در حقوق فرانسه را بحث می‌نماید. در این مبحث طی دو گفتار با تفتیش و بازرسی توسط پلیس قضایی و بازپرس آشنا می‌شویم و در خصوص نحوه عملکرد پلیس قضایی در جرایم مشهود و غیرمشهود بحث می‌کنیم. همچنین در خصوص نقش بازپرس، اختیارات و استقلال وی در حقوق فرانسه به بحث می‌پردازیم. مبحث سوم به نیابت در تفتیش و اشکال آن و نحوه اجرای نیابت می‌پردازد.

بخش چهارم را به ضوابط لازم الرعایه در تفتیش و ضمانت اجرای عدم رعایت آن اختصاص داده‌ایم و طی دو مبحث ابتدا ضوابط را برشمردیم سپس ضمانت اجراها را نام برده و بررسی می‌کنیم.